

 Технически университет – София

Факултет по електронна техника и технологии

 Катедра „Електронна техника”

Презентация № 13

Избирателни (селективни) усилватели. Част 1

дисциплина „Аналогова схемотехника” – ВЕ30
ОКС „Бакалавър” от Учебен план за студентите на специалност
Електроника, Професионално направление
5.2. Електротехника, електроника и автоматика

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

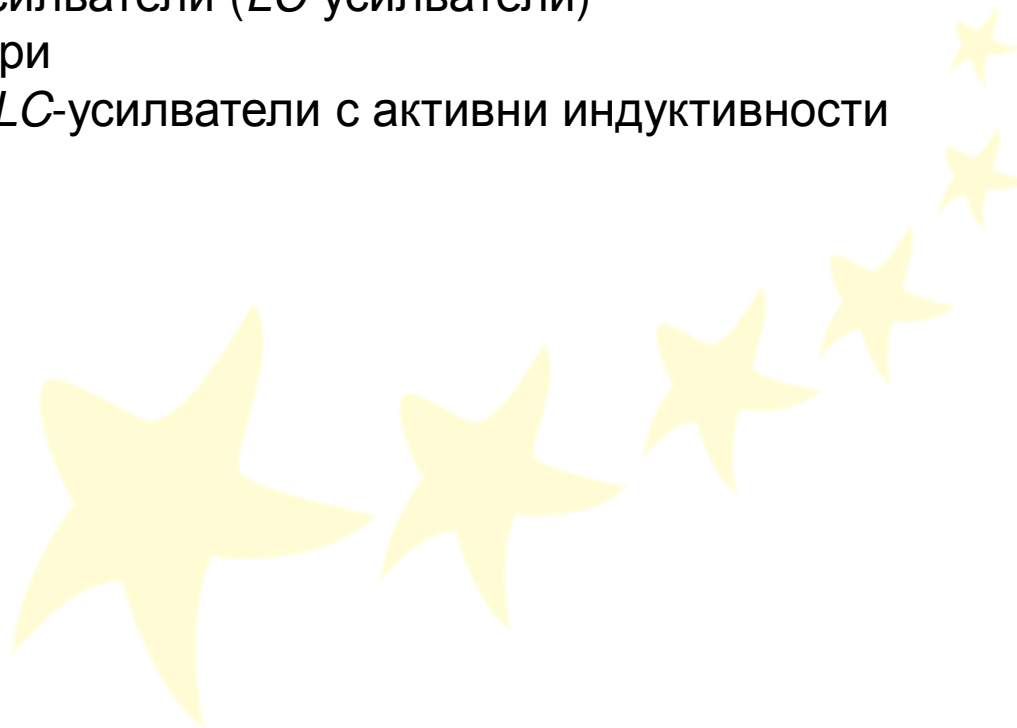
Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Съдържание

1. Избирателни усилватели. Определение
2. Резонансни усилватели (*LC*-усилватели)
3. Активни филтри
4. Избирателни *LC*-усилватели с активни индуктивности
5. Заключение
6. Литература

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042
***„Организационна и технологична инфраструктура за учене през
целия живот и развитие на компетенции”***
Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

1 Избирателни усилватели. Определение

Избирателните усилватели са активни аналогови електронни схеми, които усилват входния сигнал само в някаква зададена честотна лента и го подтискат извън тази лента. В зависимост от схемотехничната реализация на честотно задаващата верига, избирателните усилватели се делят на RC , LC и на базата на активни индуктивности (жиратори).

Избирателните усилватели имат много широко приложение в различни електронни устройства като аудио тонкоректори, радиокомуникационни устройства, в измервателната техника и др.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

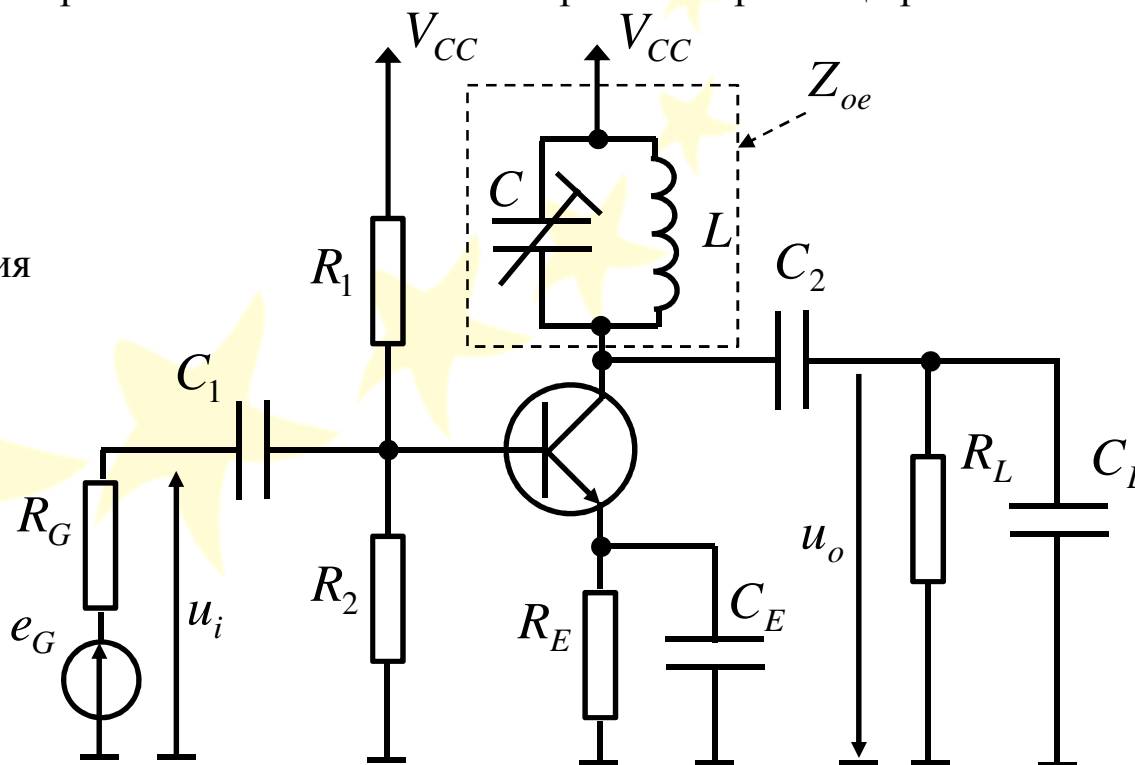
Европейски социален фонд

2 Резонансни усилватели (LC-усилватели)

При тези схеми честотно задаващата верига е изградена от LC трептящ кръг свързан в обратната връзка на усилвателно стъпало. Възможно е използването на еднотранзисторна схема общ емитер (ОЕ) чието колекторно съпротивление е заменено с паралелен трептящ кръг.

Ако честота на входния сигнал е равна на резонансната честота, тогава импедансът Z_{oe} на трептящия кръг е голям и коефициентът на усиливане на схемата нараства.

$$A_U \approx -SZ_{oe}$$

Фиг. 1. Резонансен усилвател

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Предавателна характеристика на инвертиращ суматор

Изходното напрежение на инвертиращия суматор е пропорционално на сумата от входните напрежения взети със знак минус. С помощта на резисторите $R_1 - R_n$ е възможно да се зададат различни мащабни коефициенти на входните напрежения $U_1 - U_n$.

$$U_O = -\frac{R_F}{R_1}U_1 - \frac{R_F}{R_2}U_2 - \dots - \frac{R_F}{R_n}U_n$$

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

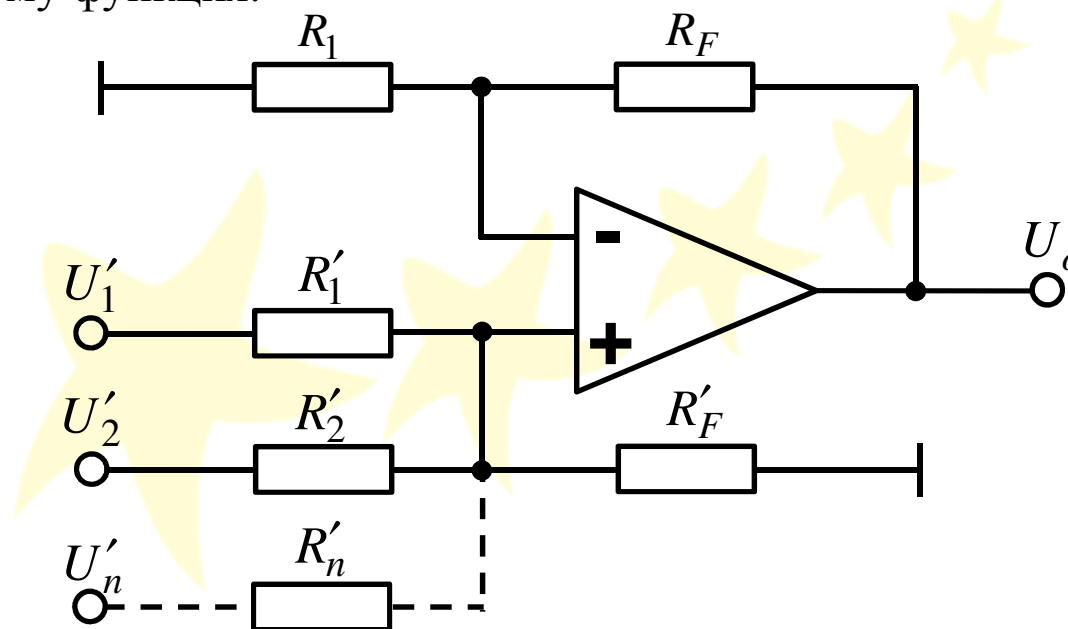
„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

2.2 Неинвертиращ аналогов суматор

Схемата на неинвертиращия аналогов суматор включва ОУ и мащабиращи резистори $R'_1 - R'_n$ и R'_F . Резисторът R'_F не е необходим за правилната работа на суматора, но неговото добавяне може да доведе до значително опростяване на предавателната му функция.

Фиг. 2. Схема на неинвертиращ суматор

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Предавателна характеристика на неинвертиращ суматор

В общия случай предавателната функция на неинвертиращия суматор е доста сложна. Ако обаче е изпълнено условието

$$\frac{R_F}{R_1} = \frac{R'_F}{R'_1} + \frac{R'_F}{R'_2} + \dots + \frac{R'_F}{R'_n},$$

тогава предавателната функция се опростява :

$$U_o = \frac{R'_F}{R'_1} U'_1 + \frac{R'_F}{R'_2} U'_2 + \dots + \frac{R'_F}{R'_n} U'_n.$$

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

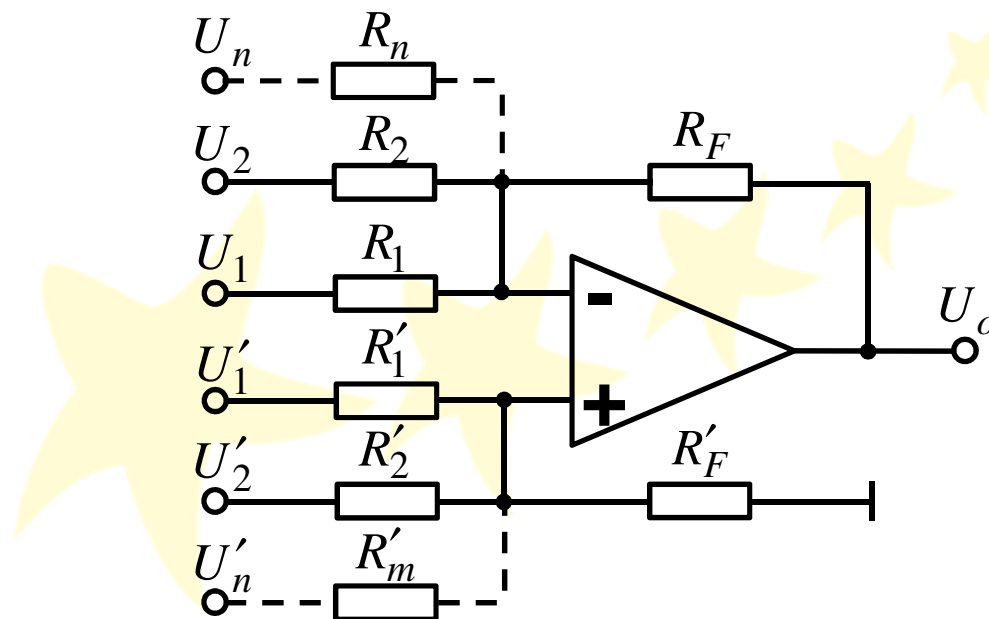
„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

2.3 Суматор с инвертиращи и неинвертиращи входове

Този суматор е известен още като *суматор-субтрактор* или *диференциален суматор*. Той притежава n на брой инвертиращи и m на брой неинвертиращи входове.

Фиг. 3. Схема на неинвертиращ суматор

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042
„Организационна и технологична инфраструктура за учене през
целия живот и развитие на компетенции”
Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Предавателна характеристика на суматор с инвертиращи и неинвертиращи входове

Ако е изпълнено условието

$$\frac{R_F}{R_1} + \frac{R_F}{R_2} + \dots + \frac{R_F}{R_n} = \frac{R'_F}{R'_1} + \frac{R'_F}{R'_2} + \dots + \frac{R'_F}{R'_m},$$

тогава за изходното напрежение се получава:

$$U_O = \left(\frac{R'_F}{R'_1} U'_1 + \frac{R'_F}{R'_2} U'_2 + \dots + \frac{R'_F}{R'_m} U'_m \right) - \left(\frac{R_F}{R_1} U_1 + \frac{R_F}{R_2} U_2 + \dots + \frac{R_F}{R_n} U_n \right).$$

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

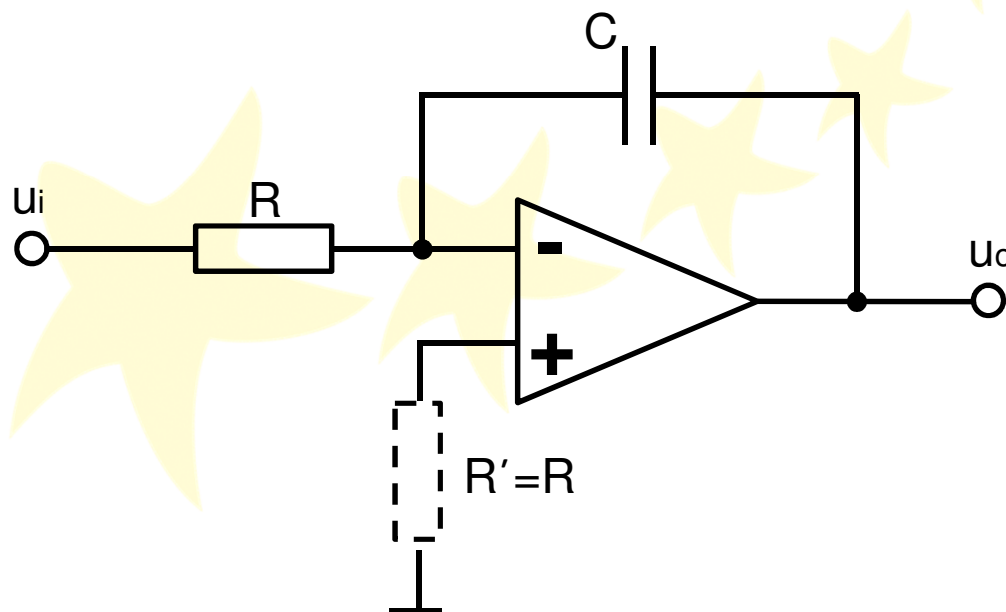

Европейски социален фонд

3 Интегратори

3.1 Инвертиращ интегратор

Интеграторите са линейни електронни схеми, чието изходно напрежение зависи от интеграла на входното. Интеграторът има кондензатор в обратната връзка, което прави предавателната му характеристика честотно зависима. Това позволява на негова база да се изградят активни филтри, генератори, схеми за следене запомняне и др.

Фиг. 4. Схема на инвертиращ интегратор

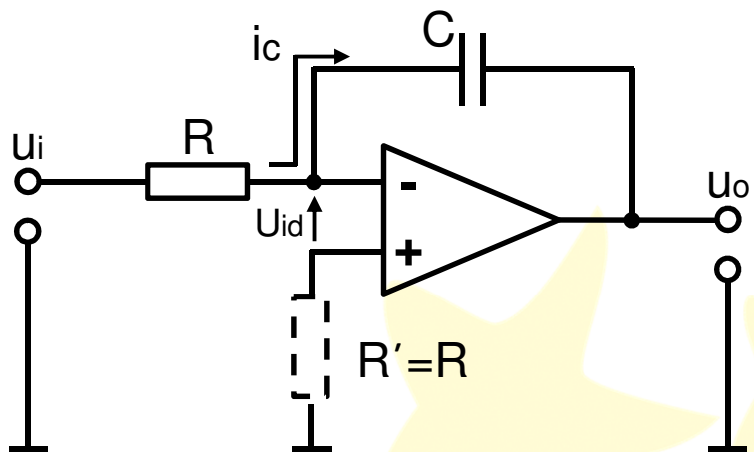

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042
„Организационна и технологична инфраструктура за учене през
целия живот и развитие на компетенции”
Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Анализът на инвертиращия интегратор може да бъде направен, както във времева, така и в честотна област. Това ни позволява да погледнем изследваната схема от два различни ъгъла и да изучим свойствата ѝ по-добре.

3.1.1 Анализ на инвертиращ интегратор във времева област

Като имаме предвид, че $U_{id} = 0V$ получаваме:

$$u_i = Ri_c \Rightarrow i_c = \frac{u_i}{R}.$$

Където i_c е токът през кондензатора C:

$$i_c = C \frac{du_c}{dt} = -C \frac{du_o}{dt}.$$

Тогава за изходното напрежение получаваме:

$$u_o = -\frac{1}{RC} \int_0^t u_i dt + U_{o(t=0)} = -\frac{1}{\tau} \int_0^t u_i dt + U_{o(t=0)}.$$

Тук $\tau = RC$ е времеконстантата, а $U_{o(t=0)}$ началното условие на интегратора.

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042
 „Организационна и технологична инфраструктура за учене през
 целия живот и развитие на компетенции”
 Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
 Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
 съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

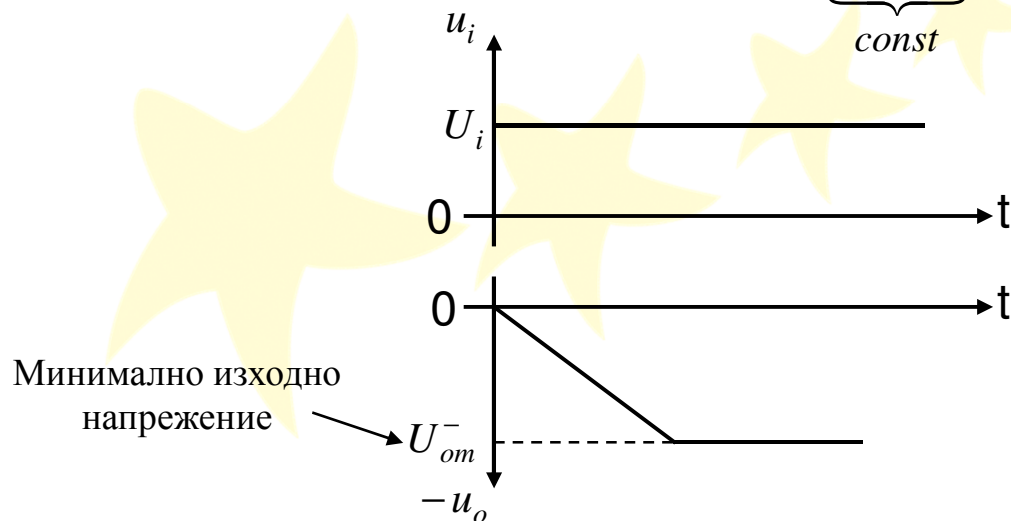

Интересно е да се изследва какво е изходното напрежение на инвертиращия интегратор при подаване на типови входни напрежения – постоянно, правоъгълно и синусоидално.

- Анализ при подаване на постоянно входно напрежение – U_i .

За изходното напрежение u_o се получава линейно намаляваща функция от вида $y = ax$.

$$u_o = -\frac{1}{RC} \int_0^t U_i dt + U_{o(t=0)} = -\underbrace{\left(\frac{U_i}{RC}\right)}_{const} t + U_{o(t=0)}.$$

Фиг. 5. Изходно напрежение на интегратор при подадено постоянно входно напрежение и нулево начално условие $U_{o(t=0)} = 0$.

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042
 „Организационна и технологична инфраструктура за учене през
 целия живот и развитие на компетенции”
 Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
 Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
 съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

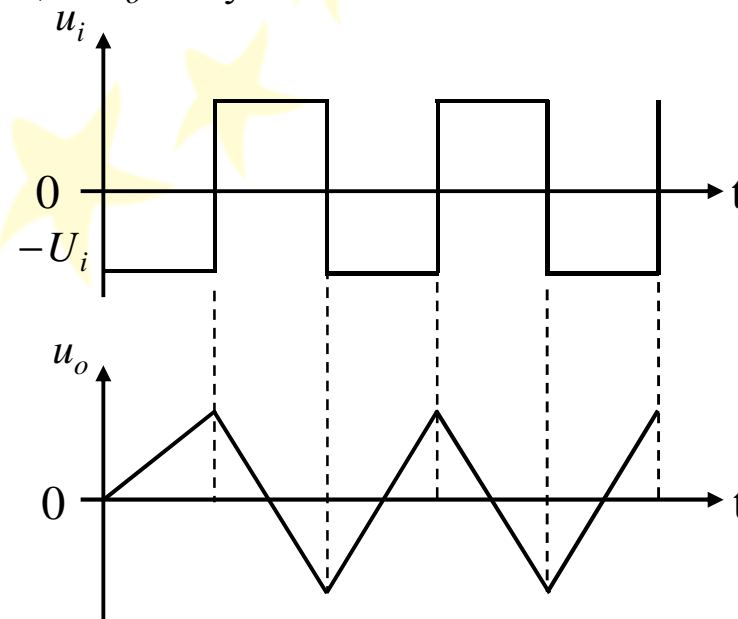
- Форма на изходното напрежение u_o при подаване на правоъгълно входно напрежение u_i .

Един период на правоъгълния входен сигнал може да се опише със следното уравнение:

$$u_i = \begin{cases} A, t \leq T/2 \\ -A, T/2 \leq t \leq T \end{cases}$$

$$u_o = \begin{cases} -\left(\frac{A}{RC}\right)t + U_{o(t=0)}, t \leq T/2 \\ \left(\frac{A}{RC}\right)t + U_{o\left(t=\frac{T}{2}\right)}, T/2 \leq t \leq T \end{cases}$$

Където A е амплитудата на входния сигнал, а T неговият период. Вземайки предвид полученото за изходния сигнал на интегратор при постоянно входно напрежение, за u_o получаваме:

Въпреки наглед сложния си математически запис изходното напрежение е обикновен триъгълен сигнал!

Фиг. 6. Изходно напрежение на интегратор при подадено правоъгълно входно напрежение

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042
 „Организационна и технологична инфраструктура за учене през
 целия живот и развитие на компетенции”
 Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
 Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
 съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

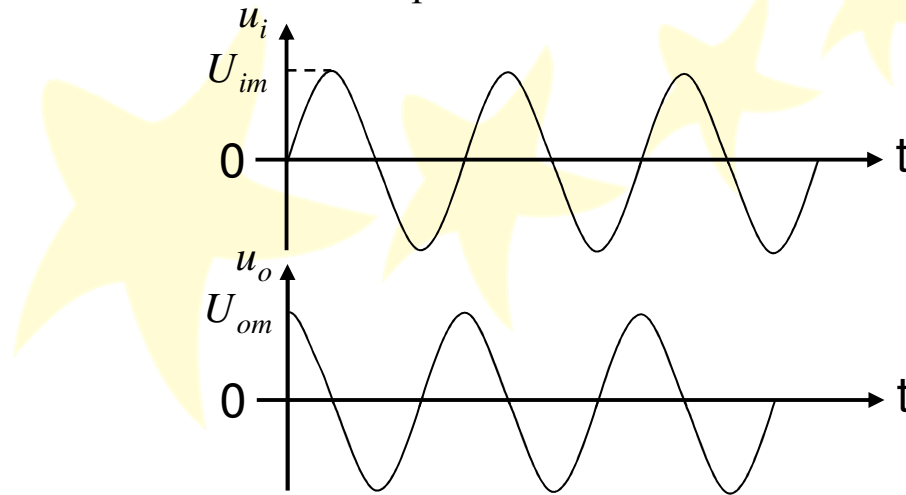
- Форма на изходното напрежение u_o при подаване на синусоидално входно напрежение

$$u_i = U_{im} \sin \omega t.$$

$$u_o = -\frac{1}{RC} \int_0^t U_{im} \sin \omega t dt = \frac{U_{im}}{\underbrace{RC\omega}_{U_{om}}} \cos \omega t.$$

Изходното напрежение е косинусоида с амплитуда $U_{om} = \frac{U_{im}}{RC\omega}$. U_{om} намалява с покачване на

кръговата честота ω , което е важно за приложението на схемата като филтър.

Фиг. 7. Изходно напрежение на интегратор при подадено синусоидално входно напрежение

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

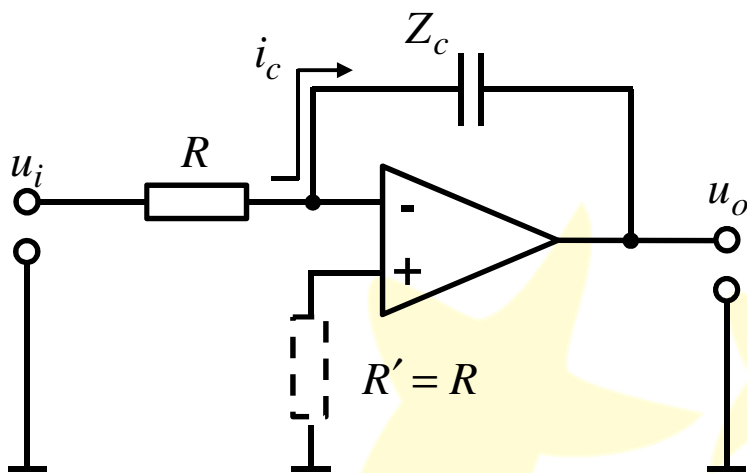
„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

3.1.2

Анализ на инвертиращ интегратор в честотна област. Комплексна предавателна характеристика и амплитудно-честотна характеристика на интегратора.

Комплексната предавателна характеристика е

$$\dot{A}_U = \frac{\dot{U}_o}{\dot{U}_i} \approx -\frac{Z_C}{R} = -\frac{1}{j\omega RC},$$

Където $Z_C = \frac{1}{j\omega C}$ е комплексният импеданс на кондензатора C .

По дефиниция АЧХ е модульът на комплексната предавателна характеристика. От горното уравнение за модула получаваме:

$$|\dot{A}_U| = \frac{1}{\omega RC}.$$

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

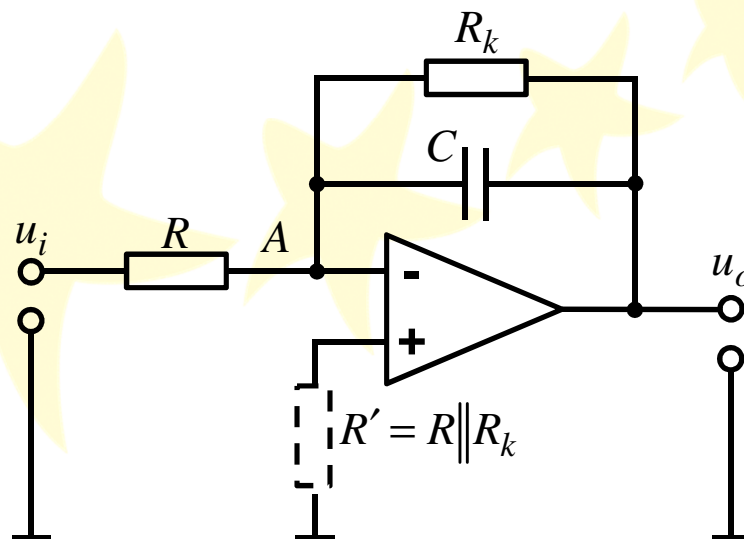
Европейски социален фонд

3.2 Инвертиращ интегратор с корекция

Инвертиращият интегратор даден на предишния слайд има следните по-основни недостатъци:

- кондензаторът в обратната връзка се зарежда освен от входния ток i_c и от токовете на несиметрия на ОУ.
- Това може да доведе до насищане на изхода на интегратора и грешка в изходното напрежение;
- с намаляване на честотата на входния сигнал коефициентът на усилване може да нарастне значително и схемата да стане неустойчива.

За да бъде намалено влиянието на гореизброените недостатъци се използва т.нар. **инвертиращ интегратор с корекция**. При него паралелно на C се свързва корегиращ резистор R_k , който разрежда кондензатора и ограничава коефициентът на усилване да една определена стойност.

Фиг. 8. Схема на интегратор с корекция

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

3.2.1 Анализ на инвертиращ интегратор с корекция във времева област

Анализът във времева област се извършва, когато на входа на схемата се подаде единичен скок на напрежението (фиг. 9 А):

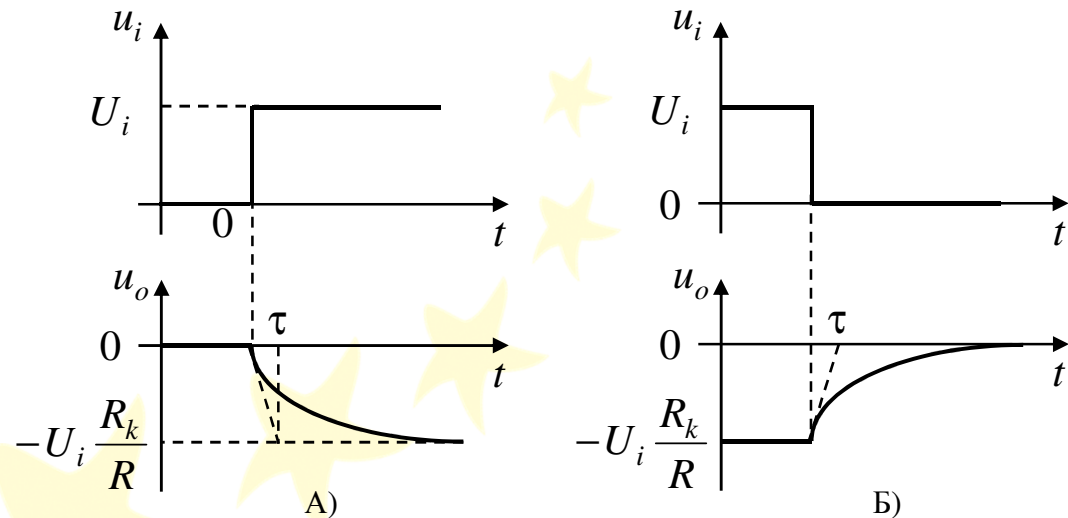
$$u_i = \begin{cases} U_i, t > 0 \\ 0, t < 0 \end{cases}$$

За точка А от схемата на фиг. 8 можем запишем следното диференциално уравнение за изходното напрежение :

$$\frac{u_i}{R} = -\frac{u_o}{R_k} - C \frac{dU_o}{dt} \Rightarrow$$

$$u_o(t) = -U_i \frac{R_k}{R} \left(1 - e^{-t/R_k C} \right) \text{ за фиг. 9А и}$$

$$u_o(t) = -U_i \frac{R_k}{R} e^{-t/R_k C} \text{ за фиг. 9Б.}$$

Фиг. 9. Форма на изходния сигнал при нарастващ А) и спадащ фронт Б) на входния сигнал.

От уравненията се вижда, че u_o се стреми асимптотично към 0 или $(R_k / R)U_i$. Времето за установяване се определя от времеконстантата $\tau = R_k C$. τ показва времето, за което u_o достига стойност $1/e$.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

3.2.2

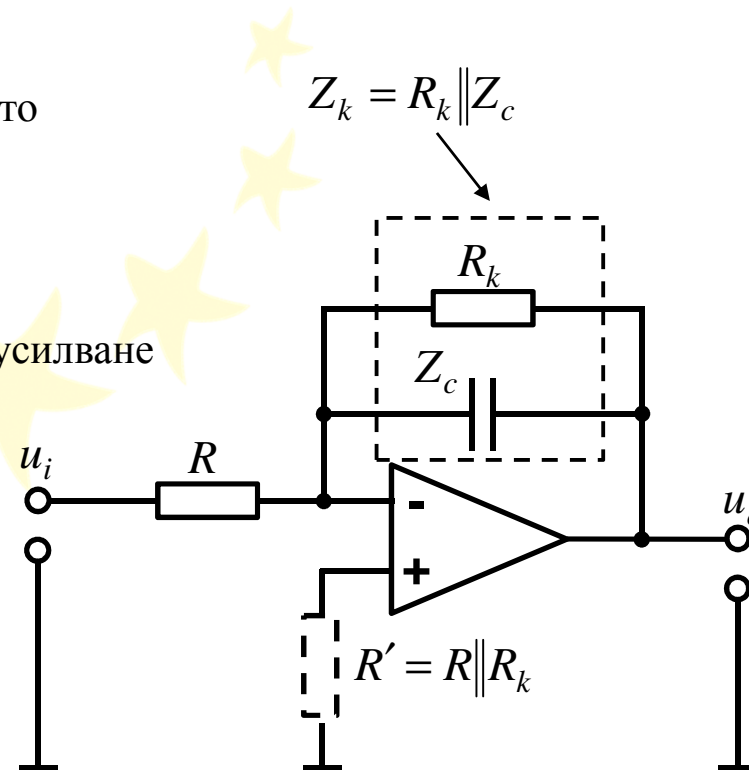
Анализ на инвертиращ интегратор с корекция в честотна област. Комплексна предавателна характеристика и амплитудно-честотна характеристика на интегратора с корекция.

$$\dot{A}_U = \frac{\dot{U}_o}{\dot{U}_i} \approx -\frac{Z_k}{R} = -\frac{R_k/R}{1+j\omega R_k C} = -\frac{A_{U0}}{1+j\frac{f}{f'_p}}, \text{ където}$$

$$Z_k = R_k \parallel Z_c = R_k \parallel \frac{1}{j\omega C}, \quad A_{U0} = \frac{R_k}{R} \text{ е коефициентът на усилване}$$

на схемата за ниски честоти, а $f'_p = \frac{1}{2\pi R_k C}$ е

границната честота на интегратора.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

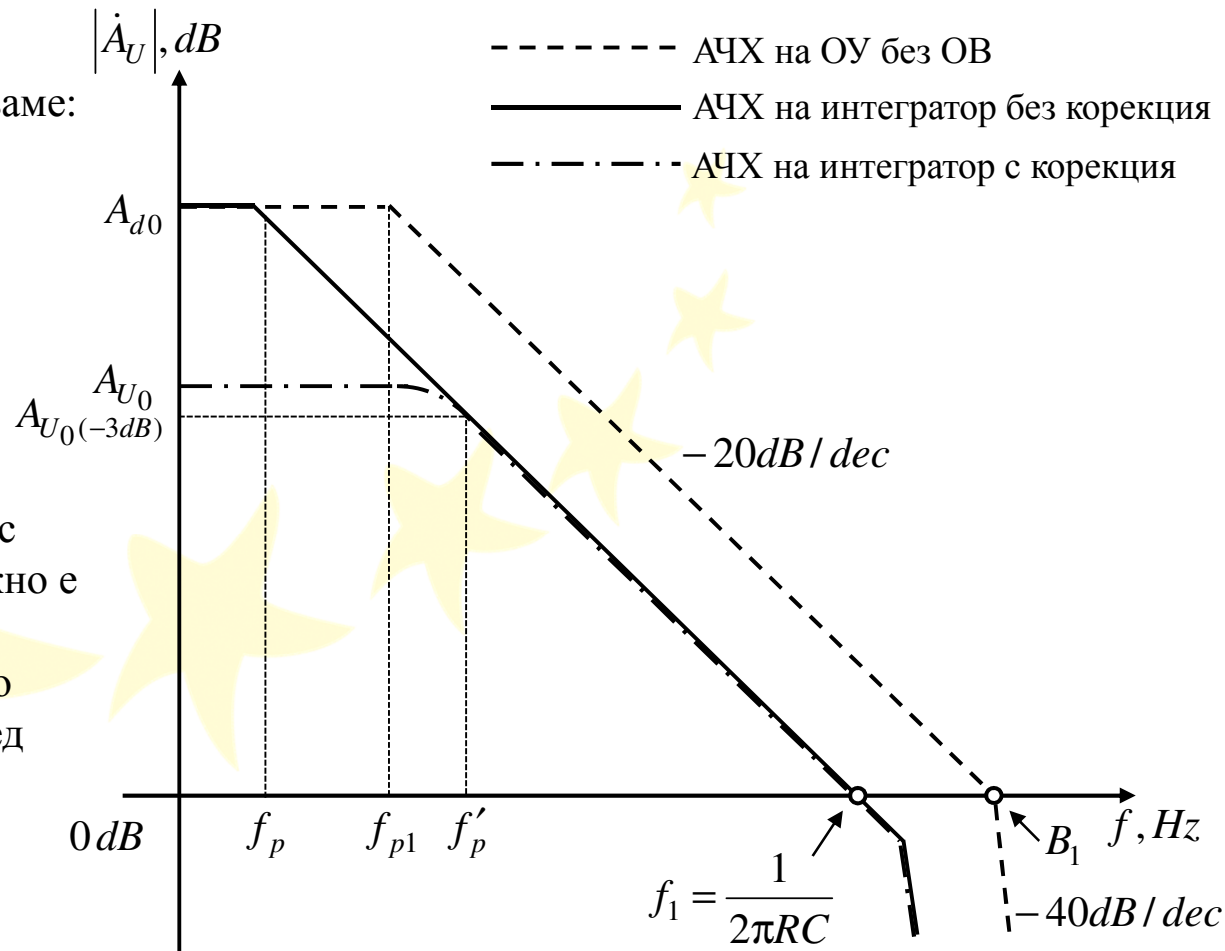

Европейски социален фонд

За модула на комплексната предавателна функция $\dot{A}_U$ получаваме:

$$|\dot{A}_U| = \frac{A_{U0}}{\sqrt{1 + \left(\frac{f}{f_p'}\right)^2}}$$

Графично представена АЧХ на интегратор с корекция е показана с пунктирна линия на Фиг. 10. Важно е да се отбележи, че интеграторът с корекция работи като усилвател до честота f_{p1} и като интегратор след тази честота.

Фиг. 10. АЧХ на инвертиращ интегратор с и без корекция и на ОУ без обратна връзка.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

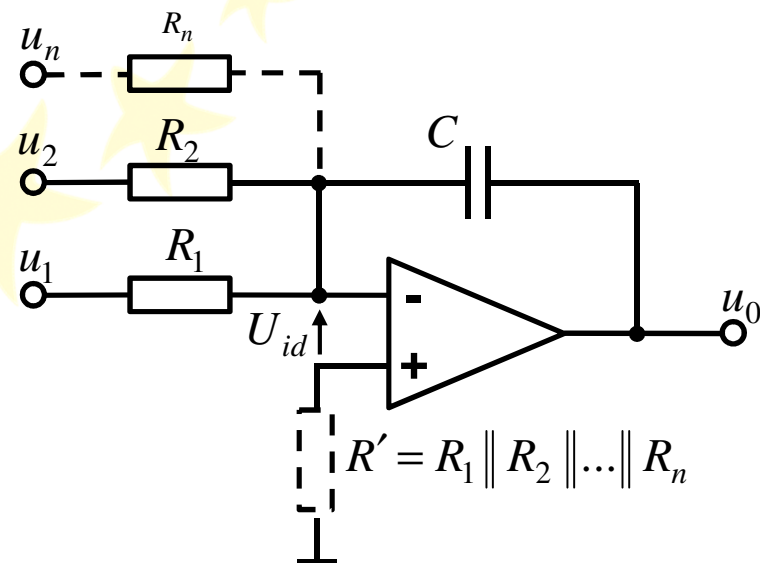
Европейски социален фонд

3.3

Сумиращ интегратор

За сумиране и интегриране на няколко входни напрежения може да се използва сумиращият интегратор даден на фиг. 11. Изходното напрежение е пропорционално на интеграла от сумата на входните напрежения:

$$u_o = -\frac{1}{C} \int_0^t \left(\frac{u_1}{R_1} + \frac{u_2}{R_2} + \dots + \frac{u_n}{R_n} \right) dt + U_{o(t=0)}$$

Фиг. 11. Сумиращ интегратор

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд